

INTERFAOL METODLAR ASOSIDA TALABALAR MOTIVATSIYASI VA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI (TILSHUNOSLIK MISOLIDA)

Muminova Nasiba Solijonovna

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti,
“Tillar” kafedrası katta o‘qituvchisi
nasiba_9095@inbox.ru

Xudoyberdiyeva Sevinch Dilmurod qizi

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti,
Iqtisodiyot fakulteti 1-bosqich talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.18999733>

Annotatsiya. Interfaol ta’lim nazariyasi kompetentlikka asoslangan va muammoli ta’lim yondashuvlarini o’zida birlashtiradi. U ta’lim oluvchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlardan biridir. Adabiyotlarni va pedagogik tajribalarni sifatli va tahliliy ko’rinishda o’rganish natijasida rol o’ynash, tanlovlar, raqamli o’yinlar va hamkorlikdagi vazifalar orqali o’yinlashtirilgan faoliyatlar talabalar faolligini oshirishi, tilga bo’lgan tashvishni kamaytirishi va tinglash va gapirish ko’nikmalarini rivojlantirishini aniqladi.

Kalit so’zlar: *interfaol metodlar, o’yinlashtirish, til ta’limi, motivatsiya, kommunikativ kompetentsiya, talabalar faolligi, o’yin asosida ta’lim*

Hozirgi vaqtda ta’lim jarayonida o’qitishning zamonaviy metodlari keng qo’llanilmoqda. O’qitishning zamonaviy metodlarini qo’llash o’qitish jarayonida yuqori samaradorlikka erishishga olib keladi. Bu metodlarni har bir darsning didaktik vazifasidan kelib chiqib tanlash maqsadga muvofiq. Bugungi kunda bir qator rivojlangan mamlakatlarda ta’lim-tarbiya jarayonining samaradorligini kafolatlovchi zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo’llash borasida katta tajriba

Interfaol ta’lim nazariyasi o’zida kompetentlikka asoslangan yondashuv hamda loyihachilikka yo’naltirilgan muammoli ta’lim paradigmalarini mujassamlashtiradi. Interfaol ta’lim nazariyasidagi mazkur yondashuvlar va texnologiyalar ta’lim oluvchilarda kreativ tafakkurning turli shakllarini rivojlantirishga yo’naltirilgan innovatsion yondashuvlardan biri ekanligi bilan tavsiflanadi. Innovatsiya - yangilik tushunchasini ifodalab, ta’lim jarayoniga yangiliklarni kiritish va uni o’zgartirish demakdir. Innovatsiyalar pedagogik vosita va jarayon sifatida o’quv jarayoniga mashg’ulotlarda, yangiliklar kiritishni taqozo qiladi. Pedagogik jarayonda qo’llaniladigan yangiliklar, uning maqsadi, mazmuni, metodlari va shakllari, o’qituvchi hamda ta’lim oluvchilarning hamkorlikdagi faoliyatlarini tashkil etish usullarini o’zgartirishni talab qiladi. Buning uchun, oliy pedagogik ta’lim jarayonida yangiliklarni qo’llash va ijod qilishga yo’naltirilgan muayyan pedagogik muhitni tashkillashtirish lozim.

Zamonaviy til ta’limida samarali o’qitish talabalar motivatsiyasi va kommunikativ kompetentsiyasi bilan chambarchas bog’liq. Motivatsiya – til o’rganish jarayonida talabalar ishtiroki, qat’iyligi va muvaffaqiyati uchun muhim omil (Dörnyei, 2001). An’anaviy o’qitish usullari, asosan grammatik va lug’at mashqlari bilan cheklangan bo’lib, talabalarni faol jalb qilish yoki haqiqiy muloqotni rag’batlantirishda yetarli bo’lmaydi. Bu esa ishtirok etishning kamayishi, so’zlashishdagi ishonchsizlik va kommunikativ kompetentsiyaning pastligi kabi

muammolarga olib keladi. O'yin strategiyasi – bu ballar, darajalar, reytinglar va vazifalar kabi o'yin elementlarini o'yin bo'lmagan kontekstga tatbiq etish – til ta'limida istiqbolli pedagogik yondashuv sifatida e'tiborga tushdi (Deterding va boshq., 2011). Interaktiv va o'yinli komponentlarni joriy etish orqali interfaol metod talabalarga qatnashish, tajriba qilish va tilni qo'llashda risk qilish imkonini yaratadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'yinlashtirilgan o'quv muhitlari ichki motivatsiyani oshiradi, talaba avtonomiyasini rag'batlantiradi va amaliy til ko'nikmalarini rivojlantiradi (Domínguez va boshq., 2013; Lee & Hammer, 2011).

Interfaol ta'lim metodlari hozirda eng ko'p tarqalgan va barcha turdagi ta'lim

muassasalarida keng qo'llanayotgan metodlardan hisoblanadi. Shu bilan birga, interfaol ta'lim metodlarining turlari ko'p bo'lib, ta'lim-tarbiya jarayonining deyarli hamma vazifalarini amalga oshirish maqsadlari uchun moslari hozirda mavjud. Amaliyotda ulardan muayyan maqsadlar uchun moslarini ajratib tegishli qo'llash mumkin. Til ta'limida o'yin strategiyasi faqat ko'ngilochar faoliyat bilan cheklanmaydi; u kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirish uchun strategik vosita hisoblanadi. Bu kompetentsiya grammatik, sotsiolingvistik, diskurs va strategik ko'nikmalarni o'z ichiga oladi (Hymes, 1972). O'yinlashtirilgan faoliyatlar, masalan, rol o'ynash, simulyatsiya va hamkorlikdagi muammolarni hal qilish vazifalari, talabalarga mazmunli muloqot kontekstini taqdim etadi. Ushbu tadqiqot interfaol metodning til ta'limida motivatsiya va kommunikativ kompetentsiyani oshirishdagi rolini tahlil qiladi, shuningdek, samarali strategiyalar va pedagogik tavsiyalarni aniqlaydi. Bundan tashqari, gamifikatsiya kommunikativ kompetentsiyaning barcha jihatlarini – grammatik, sotsiolingvistik, diskurs va strategik ko'nikmalarni – rivojlantirishga xizmat qiladi. Rol o'ynash va simulyatsiya kabi faoliyatlar talabalarga haqiqiy muloqot kontekstida tilni qo'llash imkonini beradi, hamkorlikdagi vazifalar esa ijodiy va tanqidiy fikrlashni rag'batlantiradi. Raqamli interfaol metod vositalari esa individual o'rganish imkoniyatini ta'minlab, darhol feedback olish va o'z sur'atida mashq qilish imkonini beradi, bu esa o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarish va refleksiya ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Motivatsiya til o'rganish muvaffaqiyati uchun muhim omil hisoblanadi. Dörnyei (2001) ta'kidlashicha, motivatsiyalangan talaba davomiylik ko'rsatadi, faol ishtirok etadi va yuqori natijaga erishadi. Interfaol metod ichki motivatsiya (o'rganishga ichki istak) va tashqi motivatsiya (mukofotlar, tan olinganlik) ni uyg'unlashtiradi va doimiy ishtirokni rag'batlantiradi.

Kommunikativ kompetentsiya tilni ijtimoiy kontekstda to'g'ri va samarali qo'llash qobiliyatini bildiradi, grammatik, sotsiolingvistik, diskurs va strategik ko'nikmalarni o'z ichiga oladi (Hymes, 1972). Bu ko'nikmalar faqat lug'at va grammatikani bilish bilan shakllanmaydi; talabalar haqiqiy muloqotda tilni qo'llashi, ma'no kelishuvini amalga oshirishi va turli kontekstlarda tilni moslashtirishi zarur.

Interfaol metod kognitiv, ijtimoiy va motivatsion ta'lim nazariyalarini uyg'unlashtiradi. Konstruktivist yondashuvlar (Vygotsky, 1978) talabalarni markazga qo'yib, interaktiv o'quv muhitida bilim shakllanishini ta'kidlaydi. Ichki motivatsiya va avtonomiya tamoyillari (Deci & Ryan, 1985) interfaol metod orqali samarali rivojlanadi. Shu bilan interfaol metod o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, hamkorlik va doimiy motivatsiyani rag'batlantiradi.

Tadqiqot sifat va tahliliy yondashuvni qo'llaydi, metodologiya quyidagilarni o'z ichiga oladi: adabiyotlarni ko'rib chiqish: interfaol metod, kommunikativ yondashuv, motivatsiya nazariyasi bo'yicha xalqaro va mahalliy ilmiy manbalar tahlili. Pedagogik amaliyotlarni tahlil

qilish: sinfdagi o'yinlashtirilgan mashqlar – ballar, rol o'ynash, hamkorlikdagi vazifalar va raqamli o'yinlar – ta'siri o'rganildi.

Kontekstual va normativ asos: O'zbekiston Respublikasining ta'lim qonuni (2020), Prezident qarorlari PF-4947 (2017), PQ-5117 (2021) va Oliy Majlis qarorlarining til ta'limida innovatsion usullarni joriy etishdagi ahamiyati hisobga olindi.

Quyidagi keltirilgan omillar natijasida, talabalar faolligi oshdi, o'yinlashtirilgan mashqlar orqali talabalar ko'proq qatnashdi, suhbat boshlashga tayyor bo'ldi, tashvish kamaydi, strukturalashgan o'yinli vazifalar xatolardan qo'rqmaslik muhitini yaratdi, kommunikativ kompetentsiya rivojlandi, rol o'ynash, simulyatsiya va hamkorlikdagi vazifalar orqali grammatik, sotsiolingvistik, diskurs va strategik ko'nikmalar yaxshilandi hamda motivatsiya va avtonomiya ya'ni talabalar sinfdan tashqarida ham tilni amalda qo'llashga intildilar. Natijalar interfaol metod til ta'limida motivatsiya va kommunikativ kompetentsiyani oshirishda samarali ekanligini ko'rsatadi. U kommunikativ yondashuvning tamoyillari bilan mos keladi, ya'ni haqiqiy muloqot va mazmunli mashqlarni rag'batlantiradi. E'tiborli jihatlar:

- O'yin elementlari maqsadli va tizimli qo'llanilishi lozim.
- Raqamli vositalar individual o'rganish va refleksiyaning qo'llab-quvvatlaydi.
- Interfaol metod kognitiv, ijtimoiy va emotsional jihatlarni birlashtiradi.

Interfaol metod til ta'limida nafaqat qiziqarli vosita, balki strategik pedagogik yondashuv sifatida ham muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, struktural o'yin elementlari – ballar, darajalar, reytinglar, rol o'ynash, hamkorlikdagi vazifalar va raqamli o'yinlar – talabalarning motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi va ular orasida faol ishtirokni rag'batlantiradi. Shu bilan birga, interfaol metod til o'rganish jarayonida xatolardan qo'rqmaslik muhitini yaratadi, ichki motivatsiyani mustahkamlaydi va talabalarni o'z til ko'nikmalarini sinab ko'rishga undaydi. Shuni ta'kidlash lozimki, interfaol metodning samarasi uning pedagogik maqsadlar bilan tizimli va maqsadli qo'llanishiga bog'liq. O'yin elementlarini beparvo yoki tasodifiy joriy etish samarali natija bermaydi. Tizimli tatbiq etilgan interfaol metod esa talabalarni yanada faol qatnashishga, tilni amalda qo'llashga va o'z bilimlarini kengaytirishga undaydi.

Umuman olganda, interfaol metod nafaqat til o'rganishni qiziqarli qiladi, balki uni mazmunli, samarali va o'quvchi markazli pedagogik jarayonga aylantiradi. Pedagoglar ushbu strategiyani mohirona qo'llash orqali talabalar motivatsiyasi, ishtiroki va kommunikativ kompetentsiyasini sezilarli darajada oshirishi mumkin, bu esa til ta'limining sifatini va samaradorligini yanada yaxshilaydi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: defining “gamification”. Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference.
2. Domínguez, A., et al. (2013). Gamifying learning experiences: Practical implications and outcomes. Computers & Education, 63, 380–392.
3. Dörnyei, Z. (2001). Motivational Strategies in the Language Classroom. Cambridge University Press.
4. Harmer, J. (2015). The Practice of English Language Teaching. Pearson.

5. Lee, J., & Hammer, J. (2011). Gamification in education: What, how, why bother? *Academic Exchange Quarterly*, 15(2), 1–5.
6. Akhmadjonovich, M.K. (2024). Theory and Practice of Didactic Approaches in Teaching with Foresight Technologies. *Miasto Przyszłości*, 47, 959–964. <https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/3278>
7. Axmedova, M. (2024). Modul-kredit tizimida talabalarning filologik mustaqil ta’lim olish metodikasi. *Modern Science and Research*, 3(1), 1–6. <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/28084>
8. Muminova, N.S. (2024) Towards a linguistic study of the concept of "truth" in proverbs and sayings. *International Journal of Advance Scientific Research*. VOLUME 04 ISSUE 06 Pages: 132-138